

*Alles wat ik heb is een naam
en die heb ik van een ander*

*Alles wat ik heb is een naam
en die heb ik van een ander.*

- Herman van Veen-

Inleiding

augustus 2017

Ze is nu al een tijdje dood. Ik denk nu elke dag meer aan haar dan dat ik deed toen ze nog leefde. Ik herdenk haar in haar naam en in het woord moeder. Toen ik aan mijn afstuderen begon en aan het schrijven van deze onderzoeksrapportage leefde ze nog. Ik wist niet eens dat ze zou overlijden. Het is een schrijven geworden doordrongen van het thema waar ik vooraf al aan begonnen was. Des te meer vind ik dat namen van overledenen gekoesterd moeten worden door de personen die de naam lief hadden.

Dat men meer vragen zou mogen stellen bij de manier van gebruiken van een naam van een persoon na diens overlijden. Mijn schrijven is een pleidooi en een ode geworden.

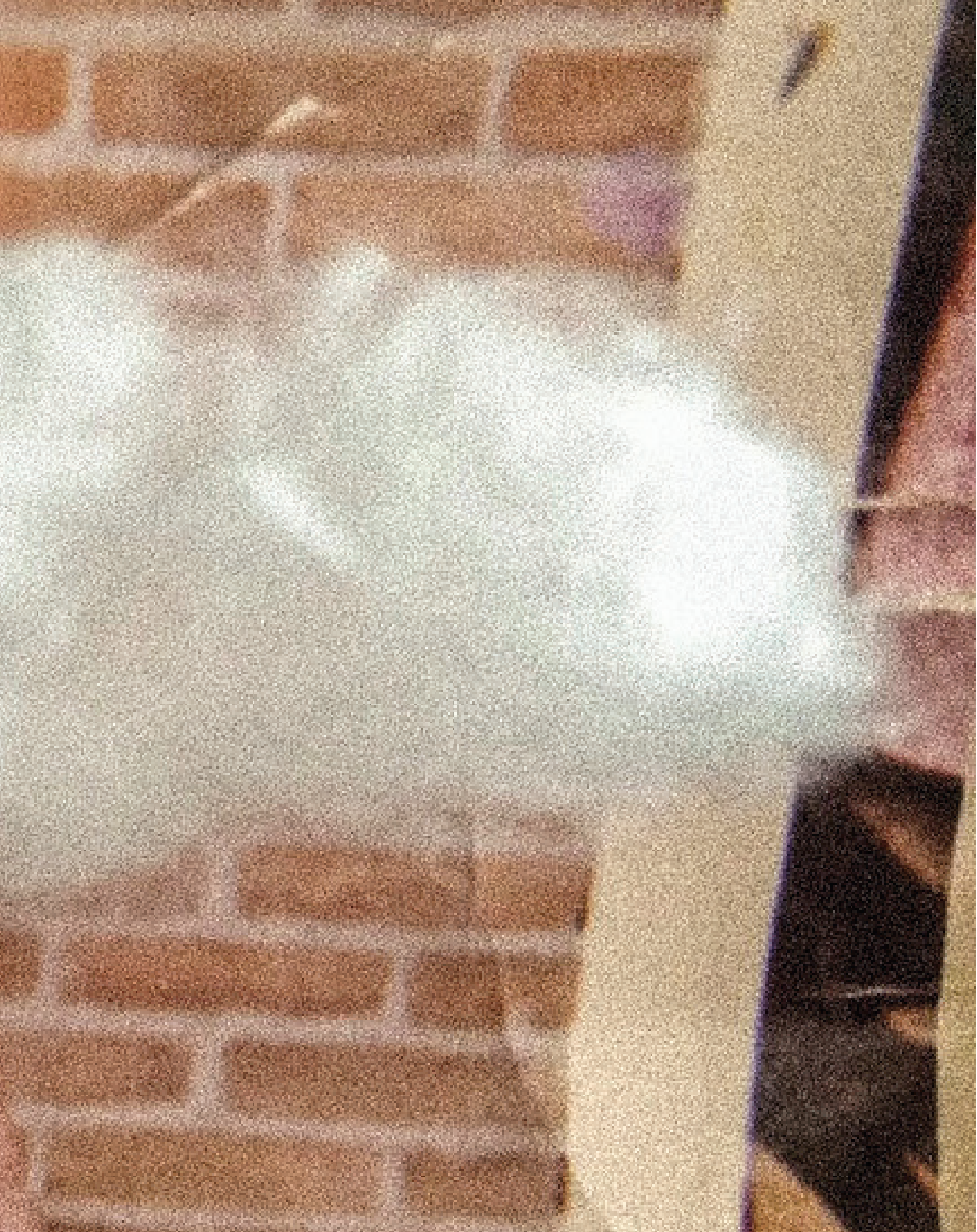
Aan mijn moeder.

Aan het herdenken. En aan de kritische denker in algemene zin, die voorbij de ogenschijnlijke, vastomlijnde betekenissen en inhouden van bestaande gegevens durft te denken en ze durft te bevragen.

Suze Garbode

*Vertel mij eens nu u haar naam heeft
wie zij was.*

Monument

13 maart 2017

Je spullen worden heilig. Zelfs het meest *truttige* beeldje waar ik met afschuw naar keek.
Ik sta jouw huis leeg te ruimen met mijn vijf broers. Alles wat ik weggooi voelt als afscheid nemen van jou. Ik strijk er met mijn vingers over. Snuif aan je *vergeelde kleding*.
Zelfs het weggooien van je laatste vieze *zakdoeken* en je uitgedrukte *peuken*, dat steekt.
Met zoveel liefde had je nog gesproken over het *nep marmere*, met *goud omrande dressoir* dat beslist in de *familie* moest blijven omdat het je zo *dierbaar* was.
Geen van ons allen kon zich er mee vereenzelvigen. Het was toch ook best een wanstaltig ding *mam*?
Het voelt als verraad dat we het verkopen. Maar goed. *Schulden* zijn er ook en zo betaalt het ding toch nog uit zonder dat ik met al te veel *schuldgevoel* achterblijf.
Wat doe ik met je *stoffige pantoffels*? Je *tijgerprint jurkjes* en *broeken*? En je *lieslaarzen* die al jarenlang aan het wachten waren tot je ze weer opnieuw aantrok om tot in de vroege uurtjes door te *dansen* op *housefeesten*?
Het liefst maakte ik een monument van je vieze *zakdoeken*, *laatste uitgedrukte peuken* en al het *tijgerprint* van jou dat ik kon vinden. Zo midden op dat *goudomrande dressoir*.
De *Gypsy Kings* en *Hazes* klonken dan zacht door die verschrikkelijke *radio* die dag en nacht aan moest blijven staan omdat jij er zelf rustig van werd en ik had er persoonlijk voor gezorgd dat er voor bezoekers altijd genoeg *sigaretten* aanwezig waren en er altijd een pak *zoete witte wijn* klaar stond.
Oh en genoeg schone *zakdoeken*. Want mam.
Wat mis ik je.

The National September 11 Memorial is a tribute of remembrance and honor to the nearly 3,000 people killed in the terror attacks of September 11, 2001 at the World Trade Center site, near Shanksville, Pa., and at the Pentagon, as well as the six people killed in the World Trade Center bombing in February 1993. The Memorial's twin reflecting pools are each nearly an acre in size and feature the largest manmade waterfalls in North America. The pools sit within the footprints where the Twin Towers once stood. Architect Michael Arad and landscape architect Peter Walker created the Memorial design selected from a global design competition that included more than 5,200 entries from 63 nations.

The names of every person who died in the 2001 and 1993 attacks are inscribed into bronze panels edging the Memorial pools, a powerful reminder of the largest loss of life resulting from a foreign attack on American soil and the greatest single loss of rescue personnel in American history.

Bron: <https://www.911memorial.org/about-memorial>

15 april 2015 New York City

Langs de Hudson River loop ik naar het 9/11 Memorial toe. De heftige beelden van 9/11 zit zoals bij zovelen, die deze dag bewust hebben meegemaakt, in mijn herinneringen gegrift. Ik kan mij nog goed voor de geest halen dat het nieuws aan stond. Ik kwam net uit school. Al wat ik zag waren beelden van ravage en twee rokende torens waarbij ik niet durfde te bedenken hoeveel mensen er aanwezig waren die deze verschrikkelijke gebeurtenis moesten meemaken.

Met dit in mijn achterhoofd besloot ik nu mijn eer te willen betuigen door het monument te bezoeken. Aangekomen op de bewuste plek valt mij op dat er veel bezoekers zijn. De plek is groot. Er zijn twee kolossale gedenkmuren van brons gemaakt in de footprints van de torens. In het brons zie ik eindeloos namen gestanst. Binnenin deze gedenkmuren zijn watervallen gemaakt waarvan het water samen komt in het midden. In een gat, waarvan op geen mogelijkheid te zien is hoe diep het is, verdwijnt het water, waardoor het de indruk wekt dat het een eeuwigdurende weg aflegt naar een onbekende bestemming. De namen vertellen mij dat de dragers er van mensen zijn. En dat zij hier zijn overleden. De hoeveelheid namen kan ik niet tellen. Maar het maakt mij duidelijk dat de omvang van slachtoffers groot is. Dat wat zij gemeen hebben is dat zij allen overleden zijn door deze tragische gebeurtenis. Ik vraag mij af wie ik eigenlijk herdenk nu ik daar sta. De namen vertellen mij niet wie zij zijn. In het monument vind ik geen persoonlijke verbinding met wie zij waren. Ik loop naar een van de medewerkers en vraag haar; "Wie waren deze mensen?" Ze antwoordt: "Weet je dat niet? De mensen die tijdens 9/11 zijn omgekomen"

"Ik begrijp dat de namen impliceren dat hier mensen zijn overleden, maar wie waren zij?"

"Ja, u kunt naar het museum gaan, daar wordt meer verteld over de slachtoffers.

Ik loop naar een gebouw dat tussen de twee monumenten in staat. Dat moet het museum zijn. De toegang is niet gratis. Hoe duur is het om de mensen achter deze namen te mogen ontmoeten? Ik betaal 28 dollar en loop naar binnen. Wat als ik geen 28 dollar te besteden had?

Een verhaal om in te wonen

18 april 2017

Lege gaten in mijn *hart* komen steeds vaker tevoorschijn.
De tijd die verstrijkt brengt ze mee.
We kunnen nu pas spreken over weken. Nog niet eens over maanden. Ik hobbelen maar wat door. *Lach, praat, vertel, ik huil.*
Ik wil watten stoppen in de gaten van mijn *hart*. Jouw *foto's* zijn als puzzelstukjes. Als watten. Velen ervan zijn nog van voor mijn tijd. Vroeger was je *dik*. Later was je *slank*. Tegen het einde was je *dun*. Altijd zie ik daar die *glimlach*. *Zwoele ogen*. *Strengte ogen*. *Stralend*. *Wulpse heupen*. *Sexy rokjes* en *heel lang haar*.
Vergeelde beelden, oude auto's en tientallen foto's van jou met *verjaardagstaarten* voor het *gezin*.
Hoe kan het ook anders met *zes kinderen*.
Twee keer getrouwd. *Twee maal gescheiden*. De foto's staan zo in *contrast* met de talloze brieven en *dagboekfragmenten* die ik van je vond. *Scherp*. *Wrang*. Een *allesomvattend* leven. *Intens*.
Met jouw foto's maak ik verhalen. Verhalen om in te wonen.
Het zijn secondes die ik aan elkaar lijm. Ik kende je voor mijn geboorte niet. Ze zeggen dat je veranderd bent in de jaren erna.

De ontbrekende namen op het 9/11 memorial

Ik ben gefascineerd door het 9/11 memorial en besluit daarom er meer over op te zoeken. Na lang zoeken stuit ik op een artikel van Alexandra Delano en Benjamin Nienas.¹

Zij zijn beide professors ' Global Studies' aan de NYU. In hun onderzoek schrijven zij dat er namen op het 9/11 memorial ontbreken. Nabestaanden van illegale immigranten die werkten in het W.T.C op 11 September kunnen, door gebrek aan bewijs, niet bewijzen dat hun geliefde die dag aanwezig was tijdens de ramp. Zij zijn sindsdien officieel als vermist opgegeven.

Maar staan niet op de officiële lijst van slachtoffers van 9/11

Ik wil er meer over weten en ga verder op onderzoek uit en vind een onderzoek van Victor Toom, forensisch wetenschapper.²

Hij heeft drie jaar lang research gedaan naar het identificatieproces van 9/11.

In zijn onderzoek lees ik terug dat :

- 2966 mensen tijdens de ramp zijn overleden.
(officieel geregistreerde slachtoffers)
- 21906 'remains' zijn teruggevonden na de ramp
- 14,254 'remains' konden worden toegewezen aan 1637 officieel geregistreerde slachtoffers
- 1113 slachtoffers van de officiële lijst zijn niet geïdentificeerd.
- 27 unieke DNA profielen zijn gevonden die niet gematcht konden worden met de officiële lijst.

Doordat :

- De familie van de overledene geen DNA heeft afgegeven.
- Het geen geregistreerd slachtoffer is waar ook geen matchbaar DNA van aangedragen is
- Het een foetus betreft uit de buik van een overleden zwangere vrouw.

38% van de teruggevonden 'remains' hebben ze niet kunnen matchen met een slachtoffer van de officiële lijst
Doordat

- Het DNA te beschadigd is om te kunnen matchen met aangedragen DNA van een familielid

- Het DNA toebehoort aan iemand waarvan geen matchbaar DNA is aangedragen.

- Het geen geregistreerd slachtoffer is waar ook geen matchbaar DNA van aangedragen is

Los van alles wat wel teruggevonden is, kunnen we eigenlijk wel met zekerheid stellen dat heel veel lichamen vergaan zijn tijdens de ramp. Lichamen waar überhaupt nooit iets van terug gevonden is. In dat geval is er sowieso niets te matchen. In het geval van undocumented immigrants, waarbij geen lichaam of remains zijn teruggevonden zijn en er ook geen andere bewijzen zijn, is het heel complex, dan al wel niet onmogelijk om te kunnen bewijzen als nabestaande dat je geliefde aanwezig was tijdens de ramp.

De enige die dat zouden kunnen bewijzen zijn de werkgevers die de illegale immigranten in dienst hadden. Maar die houden hun mond uit angst voor gevolgen van hun bekentenis dat zij illegalen in dienst hadden. Ook gebruikte illegale werknemers vaak valse papieren met valse namen.

De slachtoffers van de officiële lijst waar geen lichaam of stoffelijke resten van teruggevonden zijn, staan met hun naam, ondanks het uitblijven van een DNA match wel op het monument. Hun werkgever heeft erkent dat zij aanwezig waren tijdens de ramp. Voor de nabestaanden van deze slachtoffers is het ontzettend moeilijk door te leven zonder het kunnen begraven van hun geliefde. Zij beschrijven vaak het gevoel, doordat er niets is terug gevonden dat zij moeilijk kunnen geloven dat hun geliefde werkelijk is overleden. Alleen de afwezigheid van het slachtoffer geeft het gevoel van gemis, maar werkelijk afsluiten wordt over het algemeen in deze situatie als zeer moeilijk ervaren.

Er is ondanks het ogenschijnlijke begrip dat een ieder, ongeacht verblijf status, welkom was DNA aan te leveren, waarbij men beloofde dat het niet tot een arrestatie of deportatie zou leiden mocht iemand illegaal in de V.S verblijven, nergens een plek/ruimte gemaakt om een niet bewijsbare dood te herdenken.

De overheid maakt zich in dit geval naar mijn idee superieur aan de gebeurtenis. Zij veronderstellen dat iemand waarvan men geen bewijs kan leveren dat hij of zij aanwezig was tijdens de aanslag, en waarvan geen lichaam of DNA is teruggevonden, niet als slachtoffer gezien en erkent hoeft te worden. Simpelweg omdat er geen bewijs is dat de persoon tijdens de aanslag is overleden. Terwijl, wanneer je de feitelijke cijfers naast elkaar neerlegt heel duidelijk te zien is dat er veel bewijsmateriaal verloren is gegaan tijdens de aanslag, en dus het heel goed mogelijk zou zijn dat een undocumented immigrant tussen de regels van de zekerheid invalt.

Als er van 1116 geregistreerde, legale personen niets is teruggevonden aan DNA, zou dit ook heel goed mogelijk kunnen zijn bij ongeregistreerde, illegale personen. De terroristische aanslag heeft geen rekening gehouden met verblijfstatus, ras, of hiërarchie. Het was verwoestend en behandelde in die zin de mens gelijk dat een ieder even kwetsbaar was. Als nabestaande kan je misschien niet bewijzen dat iemand daar is overleden. Maar de overheid kan ook niet bewijzen dat iemand daar niet is overleden. Geen bewijs, is nog niet het bewijs dat iets ook niet gebeurd is.

Door een monument te bouwen met namen van officieel erkende slachtoffers, maar de onzekerheid over het aantal slachtoffers niet zichtbaar te maken, ontken je de complexiteit van het leven en de gebeurtenis. Het leven wordt ontkent omdat de situatie aan alle kanten laat zien hoe complex deze is en méér omvat dan de mens met zekerheid kan stellen. De overheid maakt zich superieur door te veronderstellen dat alleen wat voor de mens met zekerheid te stellen valt ook werkelijk waarheid is.

Bij mij rijst de vraag op: 'Hoe het moet het zijn voor de nabestaanden van de undocumented immigrants die geen erkenning hebben gekregen voor de vermissing / het overlijden van hun geliefde? Óók hebben zij, net als de nabestaande van 1113 officieel erkende slachtoffers geen lichaam of lichaamsdelen om te kunnen begraven én worden zij buitengesloten doordat de namen van hun geliefde ontbreken op het monument. Tevens worden hun namen niet genoemd tijdens de jaarlijkse herdenkingsceremonie waarbij de naam van elk (officieel) slachtoffer word opgenoemd. Bovendien is nergens op het monument een plek voor de onbekende slachtoffers.

Nergens wordt te kennen gegeven dat er 'unknown' victims zijn.

Waarom heeft men besloten dat deze vorm van rouw en onzekerheid geen plek mag hebben bij / op het monument? Bovendien valt er te veronderstellen dat juist door namen van slachtoffers perse te willen noemen op een herdenkingsmonument er (onbedoeld) buitensluiting plaats vindt. Het is immers, in dit geval, onmogelijk om met zekerheid te kunnen stellen dat de namenlijst van slachtoffers compleet is. Hoe zuiver kunnen we een herdenking noemen als er binnen de herdenking buitensluiting plaats vindt?

1 Invisible Victims: Undocumented Migrants and the Aftermath of September 11' By Alexandra Delano & Bejaminn Nienass

2 Whose Body Is It? Technolegal Materialization of Victims' Bodies and Remains after the World Trade Center Terrorist Attacks

Opdat we hen niet vergeten. (Wie eigenlijk?)

Wanneer is een monument klaar? Wanneer voldoet het aan de nabestaandes en hun behoeftes. Is het mogelijk het verdriet in een tastbare vorm te gieten dat de ziel van de achterblijvers weerspiegelt en recht doet aan alle gevoelens en de gebeurtenis? Doen we werkelijk recht aan de doden door een monument te bouwen waar hun naam op staat?

De persoon achter de naam wordt daarmee misschien wel vervangen door zn tragische dood. Zn naam staat dan als het ware monument voor de gebeurtenis inplaats voor wie hij of zij was. Want, een naam wordt in betekenis gevuld door de persoon die hem draagt. Alleen zij, die de naam kennen, begrijpen het wezenlijke karakter achter de naam omdat zij de drager van de naam hebben gekend.

Voor een onbekende, is de naam van een slachtoffer alleen verbonden aan de tragedie wanneer hij wordt teruggelezen op een monument.

Door slachtoffer van de gebeurtenis te zijn is dat natuurlijk evident. Maar heeft het ergens ook niet iets verdrietigs dat iemand in zijn naam herdacht en geëerd wordt op de plek waar zijn of haar bestaan ophield? Herdacht in moord.

Wat pogen we te doen als we een monument bouwen met namen er op? Ik vraag mij af of het uitmaakt of er wel of geen namen op een monument staan. Is de dood van 3000 'mensen' anders dan de dood van 3000 namen? Heel veel mensen kennen de personen achter de namen die op een monument staan niet, en toch lijken we ons meer verbonden te voelen met een monument en de slachtoffers als hun naam er op staat i.p.v het getal van het totaal aantal slachtoffers.

Zo zijn er mensen die zich met een naam op het memorial identificeren omdat ze dezelfde naam dragen.

"Wat gek om mijn eigen naam te lezen, alsof ik het zelf had kunnen meemaken" las ik terug op instagram bij een selfie van iemand bij het 9/11 memorial.

Ergens begrijp ik het wel als mensen dat zeggen. Maar tegelijkertijd voel ik ook een zucht van lichte vermoeienis en irritatie opkomen. Mensen betrekken het op zichzelf en posten dat online. Waar is dat voor nodig? wat de impact van de ramp was?

Of is dat juist eigenlijk de bedoeling? Dat mensen zich er mee kunnen identificeren? Om zo, verbindend en reflecterend aan zichzelf te kunnen begrijpen wat de impact van de ramp was?

Natuurlijk begrijp ik dat namen veel meer tot de verbeelding spreken dan een cijfer.

Een naam verbindt aan een identiteit, een individu, en een cijfer aan een optelsom. Een optelsom van wat?

We definiëren de mens in de optelsom door een naam te gebruiken. Maar plegen we daarmee niet tegelijkertijd een vorm van identiteitsroof?

Als ik kom te overlijden zou ik niet willen dat mijn naam gegraveerd staat op een vorm welke symbool staat voor het leed dat mij en mijn mede lotgenoten is aangedaan.

Zichtbaar op de plek waar ik zou zijn overleden door opzettelijk toedoen van een ander.

Mijn naam vertelt een onbekende niets. Mijn naam vertelt een onbekende dat ik een levend wezen was.

Er valt wellicht nog aan mijn naam af te lezen dat ik een vrouw was. Als mijn naam Robin zou zijn, zou ik zelfs een man of een vrouw kunnen zijn. Ik zou het verschrikkelijk vinden als mijn naam in steen gegraveerd wordt welke staat voor allen die vermoord werden. Het monument, met duizenden namen inclusief de mijne wordt dan bijna een trofee voor de vijand.

Kijk eens, hoe schoon, mijn naam in goud of brons, gepolijst en gegraveerd op een plek waar je mij doodde. Mijn naam op een vormgegeven object, wat onlosmakelijk verbonden is aan jouw gruwelijke daad.

Je ontnam mij mijn leven. En nu heb je ook nog mijn naam.

Mijn naam stond voor al het goede en het moeilijke wat ik was en voor de dingen die ik uitdroeg. Door hem te plaatsen op de plek waar niets van wie ik was zichtbaar is, enkel verbonden aan de context van mijn dood, welke door moord kwam, bezoedel je mijn naam. Ik word dan herdacht in moord.

Ik zou herdacht willen worden in wie ik was. Tegen mijn nabestaanden zou ik zeggen: Heb mijn naam lief, koester en bescherm de herinneringen die je hebt aan mijn naam en mijn zijn. Koester mijn naam in de letters waarmee ik mijn brieven eindigden. Want daar schreef ik in mijn naam.

Laat mijn naam niet in een monument gegrift zijn die staat voor de manier waarop ik gedood werd, maar laat hem gegrift zijn in je hart voor de dingen die ik je bracht of ontnam.

Als men perse iets van mij wil achterlaten op een monument dat staat voor de gebeurtenis die mij het leven ontnam, om te bewijzen dat ik mens was, om daarmee een optelsom van onschuldige slachtoffers te de duiden, laat dan een woord graveren welke staat voor wie ik was.

Want dat is niet dood. Dat zit in de mensen bij wie ik het achterliet. Je kan mij het leven ontnemen. Daarmee stopt mijn creërend vermogen tot vormgeven aan dat wat ik wilde uitdragen. Maar je kunt nooit ontnemen wat ik al heb bewerkstelligt in de harten van hen die achterblijven. Goed of kwaad.

Rouwkaart

10 Maart 2017 10:00 uur
Rouwcentrum Rita Feld
Hoom.

De avond ervoor overleed mijn *moeder*. Nadat de schouwarts langs gekomen was om te toetsen of de *euthanasie* naar behoren was uitgevoerd kwamen de mensen van het uitvaartcentrum langs met de kist om haar op te halen. Twee uur voordat ze overleed besloot ik hen te bellen zodat ze op de hoogte waren van haar overlijden. "Welke kist wilt u dat we meebrengen?" vroeg een medewerker. "Alsjeblieft geen standaard eikenkist met de *uitstraling* van Leen Bakker" had ik gezegd. En zo geschiedde dat ze er een van populieren meebrachten. Wat eigenlijk nog steeds Leen Bakkerig was. Nu waren mijn vijf broers en ik tezamen in het uitvaartcentrum, in de kamer waar mijn *moeder* opgebaard lag. Het samenkomen was om alle regelzaken omtrent de uitvaart van mijn moeder te bespreken. De ochtend ervoor liet ik mijn moeder nog een foto van zichzelf zien. Met *trots* had ze er naar gekeken. "Die wil ik op de kaart" had ze gezegd.

Uitvaartleidster: " En dan nu de rouwkaart. Hoe willen jullie die hebben? "

Broer : " Ja eh, *gewoon* "

Ik : " Zullen we foto van *mama* op de voorkant doen en dan zonder tekst. Dan heb je niet gelijk zo'n rouwkaart op de schouw staan maar gewoon een mooie foto van mama en dan iets van tekst aan de binnenkant ofzo "

Uitvaartleidster: " Jongens, het is niet zo gebruikelijk om alleen een foto zo groot op de voorkant van een rouwkaart te doen en op de voorkant geen tekst bij te voegen waardoor het duidelijk wordt dat iemand is overleden "

Broer 2: " Maakt toch geen fuck uit? *We hoeven toch niet te doen zoals iedereen het doet omdat het zo hoort?* Het gaat er toch om wat wij willen? *Anders* zie je de hele dag een foto van haar met een dooie tekst erbij. *Gewoon schijt aan dronken naadje* "

De bijeenkomst was verdrietig maar zeker ook *amusement*. Want hoewel we onze *moeder* verloren hadden, hadden we niet haar *Amsterdamse humor* verloren. Zo gaat dat in onze familie had ik tegen de uitvaartleidster gezegd wanneer ze af en toe verbaasd keek en zelf haar *lach* niet kon onderdrukken wanneer een van mijn broers met wat *zwarte humor* de bespreking benaderde.

Uitvaartleidster : " En wat voor tekst moet er dan op de rouwkaart komen "

Waarop een van mijn broers zei:

" Het leven is een pijp kaneel, een ieder zuigt er aan en krijgt zijn deel "

Sectie C, vierde rij van onder, rij 19

Ergens wringt het als ik denk aan een monument waar geen namen op staan. Want in mijn onderbuik voelt dat toch wat gek. Alsof ik vloek in een kerk als ik zou zeggen dat het geen toegevoegde waarde heeft maar misschien wel afbreuk doet aan hen die vermoord werden.

Ik, we, zijn er immers mee opgegroeid. Er zijn talloze monumenten waar namen worden genoemd.

Denk aan bijvoorbeeld het 'Vietnam Veterans Memorial' in Washington D.C waar 58.000 namen van gesneuvelde soldaten tijdens de Vietnamoorlog op staan. (Kan je zoveel met 58.000 namen zeker weten dat je er geen een mist?)

En " Holocaust Namenmonument Nederland" is bezig met het maken van een monument in Amsterdam waar alle Nederlandse Slachtoffers van de Holocaust op staan.

Dat monument ontbreekt nog in ons land. De site vermeldt dat 102.000 Nederlandse slachtoffers van de Holocaust een plek verdienen om hen te kunnen gedenken en de volgende tekst is in grote letters zichtbaar :

'Eindelijk een plek waar nabestaanden hun vermoorde familieleden kunnen aanraken...'

Die zin stuit bij mij op lichtelijke verontwaardiging.

Het lijkt zo nobel in eerste aanblik.

De woorden 'eindelijk' en 'aanraken' pogen te beloven dat er een vorm van verlichting komt. Maar is dat werkelijk waar?

En dan die drie puntjes aan het einde van de zin. Als ik de betekenis van het beletselteken opzoek kom ik tot het volgende:

'Hiermee wordt aangegeven dat een gedachtegang niet helemaal wordt afgemaakt en dat de lezer geacht wordt dat wat ontbreekt zelf aan te kunnen vullen'

Wat wordt er van mij gevraagd te kunnen aanvullen?

Moet ik er langer over nadenken, het laten bezinken hoe belangrijk dat 'aanraken' dan wel niet is?

Maar wat bedoelen ze met 'aanraken'?

Een plek waar nabestaanden hun vermoorde familieleden kunnen aanraken? Hoe zit het dan met mensen die hun vermoorde vrienden, kennissen en collega's willen aanraken?

Of zijn die dan minder belangrijk? Dat is het eerste waar de drie puntjes mij toe uitnodigen om over na te denken.

En wat kan, nu hun naam in het monument zal staan ineens wél aangeraakt worden wat in de afgelopen jaren niet kon?

102.000 vind ik ook zo'n raar log getal om op een website te vermelden welke gaat over zo'n beladen massamoord.

Is het een afgerond getal? Is het omhoog afgerond?

Dat zou een beetje gek zijn. Daarmee zou het kunnen lijken dat door onjuiste informatie te verschaffen men de ernst wil benadrukken. Alsof 101.678 slachtoffers niet voldoende de lading zou dekken. Of is het getal naar beneden afgerond? En als dat zo is, waarom zou men daar voor kiezen?

Misschien omdat het getal 102.000 praktischer is? Makkelijker te vermelden? Het ligt wel beter in de mond dan 102,034 slachtoffers.

De website www.holocaustmonument.nl heeft ook een 'kopje 'Wat anderen zeggen'

Ik klik er op en met enige verbazing zie ik dat 'anderen' verwijst naar bekende Nederlanders en publieke figuren die een stukje voor de website hebben geschreven.

Lenny Kuhr schrijft:

"Opdat men niet vergeten. Het is belangrijk dat de namenwand er is want wie een naam heeft wordt niet vergeten."

Maar wat betekent het niet vergeten van een naam als je de wezenlijkheid van de persoon die hem droeg niet kent?

Ook zien we kleine stukjes betoog van:

-Margriet Eshuijs, popzangeres

- Maarten Peters, zanger

- Bloeme Evers-Emden, overlevende

Marlies Veldhuijzen van Zanten- Hyllner, voormalig

--staatsecretaris

-VWS - Rabbijn Soetendorp

- Harm Edens, televisiepresentator

- Robin van der Velden, Acteurs en Castingdirector

- Menno ten Brink, Rabbijn

(Waarom is het belangrijk een functie te vermelden als acteur en castingdirector, popzangeres en televisiepresentator?

Bedoelen zij dat de status van iemand, een publiekelijk figuur, meer de ernst en de waarde van het gegeven dat er een monument moet komen kan uitspreken dan een gewone burger? Of wat bedoelen ze nou eigenlijk precies?)

Rabbin Menno ten Brink schrijft: "Ieder mens heeft een naam. Ze hebben onze namen proberen af te pakken en ons nummers gegeven of zelfs dat niet. Wij geven al onze dierbaren hun namen terug door dit Namenmonument."

Daar heeft Menno ten Brink een punt. Namen werden afgepakt. Maar doen wij onbedoeld niet hetzelfde door hun namen op een memorial te plaatsen welke onlosmakelijk verbonden is aan hun moord? En ik vraag mij af, worden de namen van 102.000 slachtoffers niet vanzelf weer een nummer als je de naam probeert te zoeken op het herdenkingsmonument?

"Waar staat de naam van meneer C. Cohen?"

"Sectie C, De vierde van onder, rij 19."

Gesproken

17 maart 2017
Begravenis Suze Garbode
Begraafplaats Vredenhof
Amsterdam

"Mama

Als de zomer komt en daarmee de geur van warme zomeravonden waarbij ik de warmte van de dag nog in de stoeptegels kan voelen, denk ik terug aan de de zomers waarin we verjaardagen vierde. De grootste feestjes bij ons thuis.

Als het zomer wordt voel ik opnieuw het eerste zeewater aan m'n voeten zoals je mij als kleintje kennis liet maken met het strand. Zout water op mn lippen en de zon op mn bol. Meeuwen zwevend boven ons hoofd.

Mama ik zal de merels horen fluiten en denken aan jouw gefluit in de ochtend als je koffie zette.

En als ik de zon zie glinsteren in het IJsselmeer, zie ik je ogen die zo intens prachtig straalden wanneer het leven je blij maakte.

en er zijn 1000 liedjes die ik kan horen waarop ik je zou zien kunnen dansen. Niet ingetogen of bescheiden maar uitbundig. Zoals vuur.

Mam. Dat vuur dat was jij. In alles.
In de kussen die je gaf, de liefde die je deelde, de ruzies die je kon hebben.
Het zat in elk woord dat je uitsprak. Lief en kwaad.
Mam Herman van Veen schrijft het zo mooi.

"Mijn moeder, zij had iets, zij had iets gevaarlijks. Zij had iets van een Engel, zij had iets van een duivelswif.
Ogen die konden doden maar ik hield van haar handen op mijn lijf."

*Mam. Je had iets gevaarlijks. Als ik dat zo mag noemen.
Een ruwe diamant. Schoonheid met scherpe randjes en menig
man zal je in stilte aanbeden hebben. Als een blok voor je
gevallen zijn. Mooi gevaarlijk. Zoals vuur dat danst. En als je
kwaad was, kon men zich er aan branden.
Ze moesten weten met wie ze te maken hadden.*

*" ik ben een echte Jordanees, ik kom uit de Jordaan, dat hoort
u aan mijn stem, en staat het u niet aan? Daar kan ik toch niets
aan doen het is mijn moederstaal"*

Dat kon je zo mooi zeggen. Zo mooi zingen.

*Mam in oneindig veel dingen zal je blijven. In mijn bruine
ogen.
In de grote glimlachen van mijn broers. In je stem ver weg en
dichtbij. De woorden die ik je hoor zeggen als ik keuzes maak of
als ik mij afvraag hoe ik simpelweg gehaktballen moet draai.
Ik hoor je lachen. Ik hoor je.
Ik zal je altijd blijven horen mam.*

Het cultuurerfgoed van herdenken

Op de website www.holocaustnamenmonument.nl trof ik, zoals ik eerder schreef de volgende tekst aan "102.000 Nederlandse slachtoffers van de holocaust verdienen een plek om hun te gedenken"

Dat het zo'n afgerond getal is zit mij blijkbaar echt niet lekker. Want ik besluit het telefoonnummer te bellen dat bij het kopje contact staat om opheldering te vragen. Ik kreeg een vrouw aan de lijn. In eerste instantie klonk ze vriendelijk. Ik gaf een korte introductie over wie ik ben en dat ik momenteel een onderzoek aan het doen ben naar monumenten en het gebruik van namen. Daarna stelde ik haar de vraag wat het getal 102.000 inhoudt, of het getal klopt of dat het een afgerond getal is. Ze vertelt mij dat ze niet precies weet hoeveel mensen er overleden zijn, maar dat het er naar schatting 102.000 zijn en merkt daarbij op :

"Maar ik geloof dat het er 103- duizend-en-nog-wat zijn".

Ik vertel haar dat ik mij afvraag waarom er dan niet bij staat dat het er naar schatting 102.000 zijn. Dat ik het gek vind om, wanneer het over oorlogsslachtoffers gaat, het aantal er van wordt aangeduid doormiddel van een afgerond getal en vraag haar waarom ze daar voor gekozen hebben.

Ik ervaar een lichte irritatie in haar stem.

Ze vertelt mij dat er een heel onderzoeksteam op zit en dat 'zij' heus wel goed hun werk doen.

De tweede vraag aan haar is wie er precies op komen te staan. Ze zucht en zegt dat dit ook op de website staat en dat ik dit daar had kunnen lezen. Maar ik stel haar bewust de vraag omdat de informatie op de website ook enige verontwaardiging bij mij achter liet.

"De mensen die geen graf hebben komen op het herdenkingsmonument te staan" antwoord ze.

"En de mensen die wel een graf hebben en in zelfde omstandigheden zijn vermoord?" Vraag ik.

Weer hoor ik irritatie in haar stem en ze vertelt mij dat die er niet op komen te staan omdat zij wél een graf hebben.

Ik vraag haar wat de motivatie is om het herdenkingsmonument te bouwen , en zeg haar dat ik het gek vind dat daarmee de mensen die ook vermoord zijn in dezelfde omstandigheden, maar wel een graf hebben (wie weet waar) buitengesloten worden op een herdenkingsmonument dat niet alleen staat voor het herdenken van de mensen die overleden zijn maar ook de omstandigheden van hun dood vertalen en erkenning geven aan de gruweldaden die zij hebben moeten meemaken.

Opnieuw zucht de vrouw en ze zegt: " Ja maar dat hebben wij gewoon zo besloten"

Ondertussen vraag ik mij ook steeds af wie 'wij' zijn in dit verhaal en wat maakt dat zij het recht hebben te bepalen welke namen er wel of niet op mogen komen te staan. Vervolgens vraag ik haar wat de tekst:

" Eindelijk een plek waar mensen vermoorde familieleden kunnen aanraken... ' inhoudt en of ze dat " aanraken" wil definiëren voor mij.

De opstapelende verontwaardiging in haar stem komt op mij over alsof ze het een domme vraag vindt.

" Nou gewoon! Aanraken! Een plek waar mensen de namen van hun overleden familieleden kunnen aanraken! Dat is van verschrikkelijk groot belang voor de nabestaanden! Een plek waar ze naar toe kunnen want die mensen hebben geen graf!"

Vervolgens vertelt ze me dat ze totaal geen zin heeft in een discussie met iemand die 'maar even een scriptie aan het schrijven is'

" Wij weten allemaal heel goed wat we aan het doen zijn dus ik geloof dat je daar maar vanuit moet gaan"

Ik leg haar uit dat ik het beste met iedereen voor heb maar dat ik gewoon nieuwsgierig ben en dat haar reactie mij het gevoel geeft alsof ze denkt dat ik haar ergens van beschuldig en dat dit zeker niet de bedoeling is. Ik besluit haar te bedanken voor de informatie en hang op.

Een paar minuten nadat ik opgehangen heb voel ik dat ik nu ook verontwaardigd ben. Waarom zou ik als scriptieschrijver geen vragen mogen stellen? Waarom zo'n defensieve houding. Ik probeer te bedenken waar ze nou last van had. Ze leek zo boos. Alsof ze onmogelijk kon begrijpen waarom ik haar deze vragen stelde. Waarom mag ik niet vragen waarom mensen die wél een graf hebben niet op het holocaustherdenkingsmonument komen?

Doen ze er minder toe? Mogen zij niet collectief herdacht worden en erkenning krijgen zoals zij beogen? Waar dient het herdenkingsmonument dan voor?

Het voelt alsof er opnieuw buitensluiting of een vorm van discriminatie plaats vindt. De blinde vlek die schijnbaar niet benoemd of bevraagd mag worden door een scriptie schrijver.

Wat ik mij ook afvraag:

Hoezo is er ineens wél een plek om de namen van familieleden aan te raken als een heel comité besluit een monument te maken met de betreffende namen er op?

Hebben nabestaanden nooit zelf een altaartje thuis gehad om hen te herdenken als ze de behoefte hebben gevoeld te herdenken? Leg mij uit wat nou het werkelijke verschil is tussen een herdenkingsmonument wat gebouwd wordt door een comité en een altaartje, zelf gebouwd in een tuin, of op de schouw van de openhaard ?

Voor de mensen die geen graf hebben.

De zin spookt door mijn hoofd.

Waarom verwarren ze een graf met herdenken? Een graf is om iemand zijn of haar lichaam een laatste rustplaats te geven.

En toevallig komen sommige mensen daar om te herdenken.

Maar herdenken staat niet inherent aan een graf. Herdenken kan overal.

Mijn vader gaat al zo'n 20 jaar elk jaar op vakantie naar Madeira.

In een van die jaren ontmoette hij Coen en Patrick.

Een Nederlands stel dat net als mijn vader en zijn vriendin al jaren naar Madeira gaat. Vanaf de eerste ontmoeting zagen ze elkaar ieder jaar daar opnieuw.

Op een dag ontvingen zij van Patrick een mail waarin hij schrijft dat hij dat jaar alleen naar Madeira zou komen. Coen was plots overleden door acute leukemie. Mijn vader en zijn vriendin, verdrietig en beduusd besloten een klein bordje te laten maken en te laten graveren met het de tekst

" In Memory of our dear friend Coen"

Het bordje heeft mijn vader met zijn eerst volgende bezoek aan Madeira meegenomen en stiekem aan de rotsen van de boulevard geschroefd.

" Ja ik wilde een plek kiezen waar wij met zijn vieren vaak gelukkig waren. Wat we deelden was onze liefde voor Madeira" vertelde mijn vader toen ik hem naar zijn beweegredenen vroeg.

Vanuit de behoefte iets voor Coen te doen, en een plek te vinden die recht deed aan hun herinneringen én om hem daar te kunnen herdenken plaatste hij dat bordje. En toch, hij heeft nooit het graf bezocht in Nederland. Simpelweg omdat Coen voor hen bij Madeira hoorde.

Betekent het feit dat er géén Holocaustherdenkingsmonument in Nederland is, dat het herdenken van al die overleden mensen nooit heeft kunnen plaatsvinden en nu ineens wel gaat gebeuren ómdat er een kolossaal monument gaat komen met om en nabij 102.000 namen er op? Kan er door een naam op een monument ineens wel herdacht worden wat voorheen niet kon?

Ik vroeg mijn vader : "Stel nou dat er een monument zou komen met alle slachtoffers van acute leukemie er op en Coen zijn naam zou er op staan? Wat zou dat voor jou betekenen?"

Dan nog hecht mijn vader meer waarde aan zijn eigen gecreëerde plek bij de boulevard op Madeira dan een grootmachtig monument met alle namen van overleden mensen door toedoen van acute Leukemie.. "Zo'n groot monument zegt toch helemaal niets over Coen? Behalve dat hij overleed aan Leukemie. Terwijl het bordje op Madeira, daar vlak bij die woeste zee waar Coen zo van hield mij veel meer zegt over Coen"

Een plek om naar toe te gaan als nabestaande kent toch geen meerwaarde als die is toegekend door een of ander comité? Als er iemand is die haarscherp kan voelen waar je jouw geliefde kan herdenken, dan ben je dat toch nog altijd zelf? Zoals mijn vader het bordje voor Coen plaatste? Het leek wel alsof de vrouw boos werd omdat ik haar, met mijn kritische vragen iets ontnam. Haar manier van denken lijkt cultureelerfgoed te zijn geworden dat we ons hebben toegekend door de jaren heen. Een herdenkingsmonument gaat natuurlijk ook over rechtvaardigheid en erkenning van het leed dat men is aangedaan. Over nabestaanden die voelen dat de daad waarmee hun geliefde werd vermoord niet in een doofpot gestopt mag worden. Over een plek waar men samen kan komen omdat gedeelde smart halve smart is. Over een plek waar de impact van al deze onschuldige mensen zichtbaar wordt. Over herdenken van de verschrikkelijke gebeurtenis. Want herdenken is vooruitzien. Over al deze bovenstaande elementen die vorm krijgen in vaste materie waarbij er een mogelijkheid is tot contemplatie en bewustwording. Maar waarom dan perse de duiding van het aantal mensen zichtbaar door het vermelden van hun naam? Is het niet een concept dat we ooit bedacht hebben, waarbij we, door het telkens opnieuw te gebruiken bij ogenschijnlijke zelfde soort gebeurtenissen kunnen spreken over onbedoelde slordigheid omdat we niet opnieuw bevragen of de vorm klopt bij de motivatie? Als je dat als mens bevroegt komen er dus gevoelens van verontwaardiging omdat we er zoveel sentiment aan hebben gehangen en dat vanzelfsprekend zijn gaan vinden, dat dit gegeven bevragen bijna een heiligschennis is. Hoe durf je te bevragen of wij wel het juiste doen! Als blinden volgen we de gewoontes van onze voorvaderen. We passen het toe in de veronderstelling dat we er recht op hebben. Dat de doden er recht op hebben. Omdat we er waarden aan hebben toegekend, maar de kritische blik lijkt daarmee verloren gegaan. Hongerig naar erkenning en een manier om om te kunnen gaan met leegte die achterblijft lijken we de noodzaak dit soort gegevens te bevragen uit het oog te zijn verloren. De vraag is in deze echter niet of ze er recht op hebben, maar of we de slachtoffers er recht mee doen.

*Ik besluit dat ik wel allerlei aannames er op na kan houden
waarom de mevrouw zo verontwaardigd klinkt maar ik bedacht
me dat ik haar misschien dit zelf het beste kan vragen.
Ik wil weten welke gevoelige snaar ik precies raakte en bel haar
daarom nog een keer.
Ze neemt niet op. Als ik haar naam google zie ik dat zij zelf ook
een stukje heeft geschreven op
www.holocaustnamenmonument.nl*

Ze schrijft het volgende:

25-01-2014

*"Ik heb nooit mijn grootouders, gekend. Mijn ouders verloren
ook een broer en 2 zusjes. Na de oorlog zijn ze direct getrouwd
omdat ze niets meer hadden.*

*Ze hebben weer een gezin opgebouwd met 3 kinderen, 6
kleinkinderen en nu ook 3 achterkleinkinderen. Toch hee de
oorlog altijd als rode draad door mijn eigen leven gelopen.
Als klein kind had ik geen grootouders, maar dat zei me toen zo
weinig. Pas toen ik zelf kinderen had, merkte ik wat ik gemist
heb. Als ik enthousiast iets over mijn kinderen of kleinkinderen
aan mijn moeder vertelde, kreeg ik altijd te horen "Ach kind, dit
heb ik nooit gehad en kon ik nooit aan ze vertellen".*

*Dit alles hee veel impact op mijn leven gehad. Ik ben blij als er
een Namenmonument is, ik de namen van mijn grootouders
lijfelijk kan aanraken, want ik heb ze zo gemist."*

*Ineens krijg ik een heel naar gevoel. Ik wil haar niet veroordelen.
Want wat zij voelt is haar realiteit. Maar het komt voor mij over
als een stuk onbewust, misschien in mijn inziens ongepaste
zelfmedelijden.*

*Wie mist ze nou werkelijk? Wat wil zij lijfelijk aanraken? Ze
heeft haar grootouders nooit gekend en als kind heeft ze dat
gemis nooit ervaren. Maar pas toen ze het besef kreeg dat zij
geen grootouders had, vond ze dat ze recht op hen had, en dat
dit recht haar is ontnomen. Vanaf toen begon ze hen te missen.
Dat zij vindt dat zij recht op hen had, en dat dit haar ontnomen
is kan ik in komen. Maar dat ze schrijft dat ze hen mist vind ik
lastig.*

Ook daar vindt identiteitsroof plaats. Ze kent haar grootouders wellicht onbewust allerlei karaktereigenschappen toe zoals ze hen graag gezien zou hebben. Misschien waren haar grootouders wel verschrikkelijk nare mensen. Als ze dat zeker geweten had, had ze hen dan ook gemist? Had ze hun naam dan ook op het herdenkingsmonument hebben willen staan? Haar gemis is niet gerelateerd aan de personen die haar grootouders waren, die heeft ze zelf nooit gekend. Haar gemis is gerelateerd aan een verwachting wat haar grootouders voor haar hadden kunnen betekenen.

En ja, ik ken dat gevoel. Ik heb mijn oma, de moeder van mijn moeder ook nooit kunnen ontmoeten. Ze kreeg kanker en ging dood in 1983, zes jaar voor mijn geboorte. Maar ik mis haar niet. Ik weet niet wie zij is. Ik had haar graag ontmoet en zelf een oordeel over haar geveld want nu moet ik het doen met de verhalen van mijn moeder die niet al te mals waren. Ik had haar graag gevraagd waar ze haar bruine ogen en haren vandaan had, want van mijn vaders kant heb ik ze niet en mijn moeder kan die vraag niet aan mij beantwoorden.

Maar haar missen als persoon? Het is verleidelijk dat te zeggen omdat het beantwoord aan de gevoelens dat ik ook recht zou hebben gehad op een liefdevolle oma die er nu niet meer is. En ja, ik had haar zeer zeker willen ontmoeten. Maar zeggen dat ik haar als persoon mis, is simpelweg niet de waarheid. Mijn taak en verantwoordelijkheid is om te leren gaan met dat gegeven. En ik weet niet of ik mijn grootmoeder eer aan doe haar identiteit op te bouwen uit zelfbedachte karaktereigenschappen, ontstaan uit het verlangen een grootmoeder te hebben.

9 maart 2017

Bakstenen hangen aan mijn lijf. Aan alle kanten.
Ik wil mijn bed niet uit. Maar het moet. En hoewel ik weet dat er een moment komt ooit dat ik **dankbaar** zal zijn voor deze dag omdat het mijn **moeder** haar eigen wens is, is het een soort van onmenselijk idee om te weten dat ik vandaag afscheid van haar moet nemen.

Ik kom binnen. Haar **roze duster** draagt ze nog steeds.
Alle dagen van de week. Al weken lang. Ze draait haar hoofd naar me toe en zegt met **liefdevolle ogen** "Hee!"
"Nog maar een **sigaretje** dan".
Ik ga zitten. De afgelopen dagen heb ik die **sigaretten** met **liefde** voor haar gemaakt. Want dat maken lukt haar niet meer omdat de handelingen teveel **energie** kosten.

"Leg je me wel **mooi** in mijn kissie?" had ze me dagen ervoor gevraagd.
"Natuurlijk **mam**"
Ik had met haar besproken of het niet een idee was, omdat ze gepland zou komen te overlijden, dat ik haar zou helpen met douchen en aankleden op de dag zelf in plaats van er na.
En dat het dan misschien een fijner idee was om haar **mooi** te maken voor haar laatste dag. Dat ze er daardoor **mooi** bij lag in haar kist, was dan gewoon een fijne bijkomstigheid.
Ik had haar **zelfstandigheid** altijd gerespecteerd. **Autonoom** was ze. **Stoer. Karakteristiek** aan alle kanten. Ik wilde je eigenlijk ook niet laten sterven in die **vale roze duster mam**, maar je laten zien dat je ondanks alles je **schoonheid** niet verloren had en je je **waardigheid** nog bezat. Al had je dan een beetje hulp nodig.

Samen zochten we haar kleding uit. En hoewel ze graag **zwart** had gedragen mocht het nu geen **zwart** van haar zijn.
Maar **rood**. Een **mooi fel rood** gehaakte tuniek haalde ik uit de kast. Dan wel met een **zwarte broek** en een **mooi met kant afgewerkt truitje** er onder.
"Dit ben jij echt **mam**."
"Ja he?" antwoordde ze.

Douchen en aankleden tegelijk koste te veel **energie**. Dus verplaatste we het aankleden naar wat later op de dag. Ze had gezegd dat ze al haar **kinderen** en **schoondochters** vandaag er bij wilde hebben. Dus de dag vorderde en zo werd het huis steeds voller. Ook twee van haar **broers** kwamen. Haar lijf was dan niets meer, maar toch, elke keer als ik naar haar keek zag ik **verbazingwekkend** veel **kracht** in haar ogen. En **delegeren** kon ze ook nog steeds **goed**. "Maak niet zo'n teringzooi van me keuken, hou et wel een beetje netjes he" Alle visite had zo zijn weerslag op het huis. "Mam, je kan altijd nee zeggen he, als je het toch niet wil" Ze keek me aan en zei "Felice, kijk nou naar me, het moet toch een keer gebeuren"

Van haar **broer** kreeg ze een bos **rode rozen**. Haar lievelings **bloemen**. We dronken **wijn**, bier, rum met cola. Mijn **moeder** hield het die dag bij water en sap want ze wilde perse helder blijven. De **muziek** stond hard aan. Het werd zowaar **gezellig** met een hele dikke zwarte rand. Elke minuut **tergend** langzaam en snel tegelijk. **Johnny Cash** vulde met zijn stem de ruimte en ik zag haar, **stralend** op de stoel zitten tussen twee van haar **zonen**. Knabbelend aan **Nibbits chips**. Ik had me vroeger mateloos **geïrriteerd**, als we film aan het kijken waren, aan dat gekraak van die kut chippies. Maar nu was het gek genoeg **dierbaar**. Eten was al weken moeilijk geweest maar die **zoutjes** moest ze gewoon nog gegeten hebben. **Lachen** deed ze ook. Het was half vijf en de dokter zou om 17:00 uur komen. **De vale duster** was de hele dag haar vriend gebleven. Ze zei : "Wil iemand effe de dokter bellen of ie een uurtje later kan kommen dan kan ik me tenminste effe rustig ankleden".

Typisch mijn **moeder**. **Schijt aan dronken naadje**. Samen liepen we naar haar slaapkamer. Aankleden deed zeer. Het was **moeilijk**. "Me make-up doe ik zelf wel"

*Eigenwijs. Autonom. Het moest wel goed zitten of anders niet. Ik wilde niet anders, als ze het kon, dat ze het dan zelf deed.
"Zit het zo goed?"*

Samen liepen we de woonkamer in. Iedereen begon te fluiten en te roepen hoe mooi ze was. Eenmaal zittend in haar stoel keek ze me aan "Haal toch maar mijn haar"

Mijn moeder had haar leven lang haar tot over haar billen gehad. Nooit had ze het kort willen laten knippen. De bestralingen op haar hoofd hadden er voor gezorgd dat het volledig uit zou vallen. Ik had een vrouw gevonden die van haar eigen haar een pruik had kunnen maken. Mijn moeder en haar haar. Ze stond er om bekend.

*Tijdens het aankleden had ze niet gewild dat ik haar pruik op deed. Ze had hem eigenlijk weinig gedragen.
"Het maakt me bang als ik hem op doe"
Uitleg heeft ze nooit gegeven. Maar wellicht was het te confronterend.*

*Ik kwam terug met haar pruik. En zette hem bij haar op. Voor het eerst in weken zag ik mijn moeder terug zoals ik haar mijn leven lang kan heugen. Ze droeg haar kleding. Haar haar. Haar make-up. Tranen biggelden over mijn wangen. "Je bent nog steeds een lekker wijf mam"
Toen ik om keek zag ik dat zelfs mijn Stoere broers gebroken waren.*

*De bel ging, de dokter kwam.
"Wat wilt u drinken?"
Hij keek om zich heen
"Doe maar een pilsje"*

18:40

*Mijn moeder is mijn naam vergeten.
Mijn kind weet nog niet hoe ik heet.
Hoe moet ik mij geborgen weten?*

*Noem mij, bevestig mijn bestaan,
Laat mijn naam zijn als een keten.
Noem mij, noem mij, spreek mij aan,
o, noem mij bij mijn diepste naam.*

Voor wie ik liefheb, wil ik heten.

- Neeltje Maria Min -

Truttige

Vergeelde kleding

Zakdoeken

Peuken

Nep marmeren met goudomrande dressoir

Familie

Dierbaar

Mam

Schulden

Schuldgevoel

Stoffige pantoffels

Tijgerprint jurkjes

Broeken

Lieslaarzen

Dansen

Housefeesten

Zakdoeken

Goud omrande dresseoir

Laatst uitgedrukte peukem

Tijgerprint

Gypsy Kings

Hazes

Radio

Sigaretten

Zoete witte wijn

Hart

Lach

Praat

Vertel

Hvil

Hart

Foto's

Dik

Slank

Dun

Glimlach

Zwoele ogen

Streng og en

Stralend

Wulpse heupen

Strake rokjes

Heel lang haar

Verjaardagstaarten

Gezin

Zes kinderen

Twee keer getrouwd

Twee maal gescheiden

Contrast

Dagboekfragmenten

Scherp

Wrang

Allesomwattend

Intens

Hoorn

Moeder

Euthanasie

Uitstraling

Moeder

Trots

Gerwoon

Mama

We hoeven toch niet te doen zoals iedereen het doet omdat het zo hoort

Anders

Schijt aan dronken naadje

Amusant

Moeder

Amsterdamse Humor

Lach

Familie

Zwarte humor

*Het leven is een pijp kaneel,
een ieder zuigt er aan
en krijgt zijn deel.*

Amsterdam

Mama

Zomer

Warme zomeravonden

Verjaardagen

De grootste feestjes

Zomer

Zeewater

Strand

Zon

Mama

Merels

Fluiten

Koffie

Zon

Glinsteren

Ijsselmeer

Intens prachtig

Blij

1000 liedjes

Dansen

Niet ingetogen

Uitbundig

Vuur

Vuur

Kussen

Liefde

Ruzies

Lief en kwaad

Mooi

Moeder

Gevaarlijk

Engel

Duivelswijf

Ogen die konden doden

Gevaarlijks

Een ruwe diamant

Schoonheid

Scherpe randjes

Mooi gevaarlijk

Vuur

Kwaad

Jordanees

Jordaan

Daar kan ik toch niets aan doen het is mijn moederstaal

Mooi zeggen

Mooi zingen

Oneindig veel

Bruine ogen

Grote glimlachen

Verweg

Dichtbij

Simpelweg gehaktballen

Lachen

Mam

Dankbaar

Moeder

Roze duster

Liefdevolle ogen

Sigaretje

Sigaretten

Liefde

Energie

Mooi

Mooi

Mooi

Zelfstandigheid

Autonoom

Stoer

Karakteristiek

Vale roze duster

Schoonheid

Waardigheid

Zwart

Zwart

Rood

Mooi fel rood

Kant afgewerkt truitje

Energie

Kinderen

Schoondochters

Broers

Verbazingwekkend

Kracht

Delegeren

Goed

Mam

Broer

Rode rozen

Bloemen

Wijn

Muziek

Gezellig

Tergend

Johnny Cash

Stralend

Zonen

Nibbit Chips

Geirriteerd

Dierbaar

Zoutjes

Lachen

Vale duster

Lachen

Moeder

Schijt aan dronken naadje

Moelijk

Eigenwijs

Autonoom

Goed

Anders

Goed

Fluiten

Mooi

Haar

Haar tot over haar billen

Vrouw

Haar

Eigen

Moeder

Haar

Bang

Confronterend

Moeder

Make-up

Tranen

Lekker wijf

Mam

S

U

2

E

*Men kan niet vergeten wat men niet gekend heeft.
En wat men gekend heeft in het hart wordt niet vergeten.*

Felicity van oort

